

besed in rečenic, za katere imamo sami dobre slovenske, in drugič, da ne sprejemamo takih, ki niso slovenskega izvora.

Že l. 1852. je poudarjal ta načela Svetec: »Izobrazujmo besedo ko doslej po narodu, z obzirom na stari jezik in narečja bratov, toda deržé se pravih mej... Zmešnjave (t. j. brezpotrebne mešanje slovenščine in srbo-hrvaščine, op. por.) nas bo obvarovala zdrava pamet naših bratov, ki se do zdaj še nič kaj ne pripravljajo, da bi nam na proti prišli... na jugu se... le smeja, med tem ko se Slovenci jezimo« (Novice, 1852, 35). Enajst let pozneje je Levstik z žalostjo ugotavljal, da se Hrvatje (še mnogo manj pa Srbi, op. por.) ne trudijo toliko kakor mi, da bi »sintakso in slovnico zasuknili, kakor hoče imeti pravo slovensko svojstvo« (Naprej, 1863, 211). In dalje toži: »Naše prizadevanje vsak dan jasnejše priča, kako želimo... jezik osnažiti; kako ga sučemo, da bi se približali posebno Hrvatom, kolikor moremo: ali žalostna resnica je, — naj je nam ne zamerijo naši vrli bratje — da nam oni hité naproti dosti bolj, nego mi njim« (prav tam, 267).

Po teh načelih moramo zavračati nepotrebno mešanje slovenščine ter srbo-hrvaščine in rabo neslovenskih besed in rečenic. —

Tu bi opozoril na nekatere neslovenske izraze, ki so jih sprejeli nekateri iz srbsčine.

1. Minister financ... pravilno: finančni minister. Srbi pogosto rabijo poromanskem načinu prilastek v rodilniku namesto slovenskega pridevnika, n. pr. ministar finansija, ministar prosvete, m. saobračaja (prim. francosko: ministre des finances), profesor univerziteti... Slovensko je: finančni minister, prosvetni minister, univerzitetni (vseučiliški) profesor itd. Na ljubljanskem južnem kolodvoru je visel belgrajski red vožnje od 1. juna 1921., kar je dobro francoski, prim. tableau de service; doslej je bilo slovensko: vožnji red. V Pirotu je škola igranja (plesna šola), kakor sem bral v romanu S. Krakova: Kroz bura, 153. (Dalje.)

Dr. A. Breznik.

Francè Bevk: **Pesmi**. Opremil Fr. Kralj. Gorica, 1921. Tiskala tiskarna »Tiskovnega društva« v Kranju. Cena 32 K, vezani knjigi 40 K.

Bevkova pesem ima vse vrline pristrčnega lirika, t. j.: lirika, ki skoraj nikoli ne odpre celice svojega srca, da bi v ognju vizionarnosti poletel preko sveta in prepadov ter se na robu veseljstva proroško zagledal v sprevide nemih prikazni — temveč v tih čuvstveni vdanosti motri v zrcalu svoj obraz ter je sklonjen nad srcem kakor deklica nad rožo (in tedaj je njegova pesem najbolj sveža in vonjiva, ker se je v njem spočela kdovekdaj in do rojstva srkala kri iz najdrobnejših vlakenc duše) ali pa, kot da ne ve prav, kaj bi iskal onkraj sten svoje celice, gleda skozi okno, da ga črtajo obrisi mimoidočih postav, luči in zvokov in ostane — prav zato, ker mu manjka poleta vizionarnosti, da bi zaslučil za vsemi temi postavami njih najbolj oddaljene odmeve — pri živčno-psihičnih dojmih, ki kakor megla vodo zakrivajo neizražene globine.

Znak take lirike je melodioznost in ekonomija izraza, ki napravi pesmi enotne in prozorne ter priljubljive in katero ceni človek tem bolj, če ve, kako težko je, vse meje razbijajoče čuvstvo vkleniti v nekaj kitic ali stihov. Seveda obstoji nevarnost v slučaju, če bi pesnik za vsako ceno hotel biti kar najbolj lakónski, da ostane doživetje obstriženo, okrnjeno in neizpeto do zadnjih senc, ki včasih največ pripomorejo do opojnosti in koprenastega podrhtevanja v stihih. —

Ob vzporednikih Župančičevih je rastle Bevk v svoj izraz, ki je nositelj vsebine in mora biti zato umerjen po njej; ne more biti vsebina samolastna, če je ne more ugnesti lasten izraz, ampak mora biti izposojen (podoživljen seveda) od drugih. Pri prvem oddelku je še jaseh diš preteklosti na izrazu, čeprav ga že gorko pronicuje zvok njegove bodoče melodije. Te pesmi so sicer same na sebi lepe, toda premalo njegove (ali: nove), da bi bile žive za šefev bodočnosti. Tudi njegove impresije so zapozneli, oziroma izvenjajoči akordi polpreteklosti ter so zato obledele in brez pravega bleska. V pesmih pa, ki

so zrastle iz njega kot cvet iz drevesa, brez impresionističnega ali pojmovnega posredovanja od zunaj na znotraj, je razlit vonj besede, ki je samo Bevkova, in najlepše v zbirki so obsežene v teh. To so povečini ljubavne pesmi, od katerih se odražajo kot najglobokejše in najresničnejše one, v katerih se izražajo trpke skrivnosti med možem in ženo, ki so kakor zalite v solzah in ki ostanejo značilne za Bevkovo erotično pesem (Najina žalost, Prvi hip ljubezni, Prebujenje).

Poleg teh treh smatram še »Rožo Marijo«, »V noči« ter »Zapuščeno« za najmočnejše v zbirki. Naj navedem »Zapuščeno«, ki zveni preprosto kakor melanholična narodna pesem, čudno prepojena z religioznostjo — hkrati pa je to skoraj podzavestno, nekje v globinah ihteče občutje, skomponirano rafinirano eksotično:

V kamrico lunica - mrežica pala,
mrežico to Marija je stkala,
ko sinka zibala Jezusa.

Do rožicah bledih skrivnosti hodijo,
v srčecu mojem skrivnosti blodijo,
skrivnosti Marije in Jezusa.

Moje telo skrivnosti nosi,
moje srce vas milosti prosi,
moje srcé prežalostno.

Do vsem tem, kar sem povedal, lahko sklenem: veliko je pesmi, ki bi jim težko prorokoval srečno usodo, če bi jih položil na tehtnico. Kolikor pa jih je res lepih in res Bevkovih (6–10), so take, da za vedno zagotavljajo zbirki vrednost. Še nekaj, da ne pozabim: Kako je prišla uvodna »Pipico kadim« na čelo, oziroma v zbirko sploh?

* * *

Zbirko je okrasil Fran Kralj s šestimi risbami v tekstu ter z naslovno in zaključno. Risbe so v splošnem zelo močne v izrazu. Izrečno notranja doživetja so podana presenetljivo plastično (prim. le risbo k »Zapuščeni« na str. 36!). Izraz teh risb je poln radostno (22), tragično (14), mišično (36), ekstačnega doživetja. Zunanji izraz notranjih kretenj je ponekod stopnjevan do krčevitosti (str. 8).

Ant. Vodnik.

Francè Zbašnik: **Pesmi**. V Ljubljani 1921. Založila Tiskovna zadruga. — Z avtorjevo sliko in literarnim uvodom Pavla Karlina. Str. XVII+87. Cena 8 Din.

V izložbenem oknu Tiskovne zadruge v Prešernovi ulici, kjer od jutra do večera vre življenje, koder mimo hodi dan za dnevom toliko naše mladine, pred vsem v Vodnikovo gimnazijo, stoji tiho in skromno drobna knjižica z naslovom: Francè Zbašnik, **Pesmi**. Oh, koliko tragike se skriva za tem tihim, skromnim naslovom! Še pred šestimi, petimi leti je tudi ta Zbašnik kot šesto- ali sedmošolec (trojen 19. novembra 1897 v Dolenji vasi pri Ribnici) hodil tod mimo v gimnazijo, zamišljen, kakor vedno, in morda snujoč tele pesmi; v februarju leta 1917. je napravil predčasni zrelostni izpit — z odliko seveda, kakor vse svoje izpite — a v ranem jutru dne 15. junija 1918. leta mu je ob vznožju Monte di val Bella sovražna granata vzela mladost in življenje. Srce se krči v bolesi človeku ob pogledu na to knjižico: če je že v dobi, ko se je šele učil, ko je šele zôrel, vedel toliko povedati in v taki lepi, rekel bi brezhibni obliki, koliko bi nam bil dal v zreli, moški dobi! Dà, ob tej knjižici bi po pravici vzkliknili z Ivanom Cankarjem: »Glej, taki mladeniči so nam padli, in mi, starci, smo obsojeni, da jim tešemo križ na grob.« (»Podobe iz sanj.«) Zbašnik si je sam stesal spomenik.

Vse tu objavljene pesmi — a komaj ena tretjina ostaline — so nastale, ko je bil Zbašnik v 7. razredu in deloma v prvih mesecih 8. razreda, nekako od jeseni l. 1915. do februarja 1917, ko je odšel k vojakom; odtedaj ni zložil nobene več. Strašna je bila doba od 23. maja 1915 (ko se je pričela italijanska ofenziva): prej smo gledali v svoji sredi begunce iz Galicije, takrat pa so pribežali naši primorski bratje, in grmenje topov smo slišali v Ljubljano. Takrat smo morali biti priče strašnim prizorom, ko so jeli na morišče voditi po prekem sodu obsojene žrtve. Težak vzduh je bil nad nami; tudi nad šolami, zlasti srednjimi. Prva drž. gimnazija se je morala takrat preseliti v realko; in samo popoldne so nam dovolili, uživati nje gostoljubnost. Mračni so spomini na tiste težke jesenske

Na
zari
kak
Na
nag
kako
Na p
iz p

V
In ke
vistič
njego
svefn
izdaja
Karlir
učitel
so Z
ovadb
bransl
do trd
je duš
Šele r
v 7. re
sedmi
res jal
po več